

МИНИСТЕРСТВО НА ФИНАНСИТЕ
НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЯ ЗА ПРИХОДИТЕ

1000 София, бул. "Княз Дондуков" № 52 Телефон: (02) 98591 Факс: (02) 9870827

Изх. № 24-00-17
Дата, 22.08.08

ДО
ДИРЕКЦИЯ „ОУИ“
ГР.

КОПИЕ: ДО
ТЕРИТОРИАЛНА ДИРЕКЦИЯ
НА НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЯ ЗА
ПРИХОДИТЕ
ГР.

Относно: дължими осигурителни вноски и данъчно третиране на възнагражденията, изплащани от съда на свидетели и особени представители по реда на Гражданско-процесуалния кодекс

Във връзка с постъпили многобройни запитвания, с оглед уеднаквяване на практиката по прилагане на данъчното и осигурително законодателство и на основание чл. 10, ал. 1, т. 4 от Закона за Националната агенция за приходите, давам следните задължителни указания:

1. Дължими осигурителни вноски:

С влизане в сила на новия Граждански процесуален кодекс са предвидени възнаграждения за свидетели и особени представители.

Съгласно чл. 168 от ГПК свидетелят има право на възнаграждение и на разноски за явяването в съда, ако бъдат поискани от него до края на съдебното заседание. **Възнаграждението и разноските се изплащат от внесенния депозит.**

Разпоредбата на чл. 163, ал. 1 от ГПК задължава гражданите да се явяват пред съда, когато са призовани от него в качеството им на свидетели.

Отсъствието на работниците и служителите, които се явяват в съда да свидетелстват, е уредено в чл. 157 от Кодекса на труда (КТ), където е регламентирано, че работодателят е задължен да освобождава работникът/служителят от работа, когато е призован от органите на съдебната власт да даде показания като свидетел (чл. 157, ал. 1, т. 4 от КТ). Времето, през което работникът/служителят не може да изпълнява задълженията си по трудовото

правоотношение поради явяването му в съда се счита за отпуск. За периода на отпуска по чл. 157, ал. 1, т. 4 от КТ не се дължи възнаграждение на работника/служителя от работодателя, а възнаграждение се изплаща според предвиденото в специалните закони (чл. 157, ал. 3, т. 3 от КТ). По отношение на свидетелите - държавни служители аналогичната е нормата чл. 62 от Закона за държавния служител.

Считаме, че възнаграждението, което се изплаща на свидетелите, не представлява доход от трудова дейност по смисъла на чл. 4 от КСО, а има характер на обезщетение, т.е. с това възнаграждение се компенсира загубата на доход, вследствие невявяването на лицата на работа. Аргументите ни в подкрепа на тази позиция са следните:

- Съгласно чл. 75 от ГПК размерът на **възнаграждението се определя от съда с оглед на отделеното време** и направените разноски, докато възнаграждението **на вещите лица** се определя от съда с **оглед на извършената работа** и направените разноски /следователно размерът на възнаграждението не зависи от обема на извършената работа, както е при вещите лица/;
- Възнаграждение **може да бъде поискано, но може и да не бъде поискано**. Ако за времето, за което е призован, свидетелят не работи никъде, то няма да има пропуснат доход, който да се замести, поради което би следвало да му се заплатят само направените разноски (чл. 168 от ГПК);
- Възнаграждението, което свидетелят има право да поиска от съда в съответствие с разпоредбата на чл. 168 от ГПК, **не се поема от бюджета на съдебната власт, а е за сметка на внесен депозит**;
- Съдът не е в трудови или без трудови правоотношения със свидетеля, т.е. не се явява осигурител и/или работодател или възложител по отношение на лицето, призовано за свидетел;

Предвид изложеното, визираните в чл. 168 от ГПК суми имат характер на разходи по явяването по делото, които се поемат от съответната страна, а не на доход от трудова дейност по смисъла на КСО.

Видовете осигурени лица, подлежащи на задължително обществено осигуряване са посочени в чл. 4 от КСО. Задължително осигурените в Националната здравноосигурителна каса са изброени в чл. 40 от Закона за здравното осигуряване. Лицата, които се явяват в съда като свидетели не попадат в кръга на задължително осигурените лица по КСО и ЗЗО в това си качество.

На основание на горесизложеното, върху възнаграждението по чл. 168 от ГПК не се дължат осигурителни вноски за социално и здравно осигуряване.

Относно дължимите осигурителни вноски върху възнагражденията, изплащани на особените представители по реда на чл. 29 от ГПК:

Особеното процесуално представителство е регламентирано в чл. 29, ал. 1-5 от ГПК, който обхваща следните хипотези:

- Страната, която иска да извърши нетърпящо отлагане процесуално действие спрямо лице, което е процесуално недееспособно и което няма законен представител или попечител, може да иска от съда, пред който е висящо делото, да му назначи особен представител. В този случай **разноските** първоначално се понасят от нея (ал. 2);
- Лице с неизвестен постоянен и настоящ адрес се представлява от лице, специално назначено от съда. В този случай **разноските** първоначално се понасят от насрещната страна (ал. 3);
- При противоречие в интересите между представляван и представител съдът назначава особен представител. В този случай съдът според обстоятелствата определя дали първоначално **разноските** да се поемат от представлявания или от представителя (ал. 4).

Съгласно разпоредбите на ГПК на особеният представител не се изплащат възнаграждения. Видно от текста на чл. 29 от ГПК, законодателят не е употребил израза „възнаграждение“, а „разноски“.

Особеният представител е процесуално недееспособно лице, което извършва правни действия от чуждо име и за чужда сметка. Представителната власт на особения представител е ограничена в рамките на делото, по което е назначен. В ал. 5 на чл. 29 е посочено, че той може да извършва действия, за които се изисква изрично пълномощно, само с одобрението на съда, пред който се води делото.

В практиката най-често особеният представител е адвокат, но той може да бъде и някое лице от кръга на близките до представляваното лице. Възниква въпросът разноските, които се поемат от ответната страна включват ли и възнаграждение за лицето, избрано от съда за особен представител и полага ли се такова и в двата случая – когато особеният представител е адвокат и ако не е такъв?

Разпоредбите, които регламентират **заплащането на такси и разноски по ГПК**, се съдържат в Глава VIII, Раздел II, членове от 71 до 84.

Всяка страна предварително внася в съда разноските по действията, които е поискала. Сумите за разноски по действия по искане на двете страни или по инициатива на съда се внасят от двете страни или от едната страна според обстоятелствата (чл. 76).

Заплатените от ищеца такси, разноски по производството и възнаграждение за един адвокат, ако е имало такова, се заплащат от ответника съразмерно с уважената част от иска (чл. 78, ал. 1).

Случаите на освобождаване от такси и разноски по производството на делата, са посочени в чл. 83 от ГПК.

Във връзка с разпоредбата на чл. 78, ал. 1 от ГПК възнаграждение се полага за адвокат, ако такъв е бил нает. Липсва изричен текст в ГПК, според който възнаграждение следва да бъде изплатено на лице, назначено за особен представител, което не е адвокат.

Адвокатското възнаграждение е дължимо на основание Закона за адвокатурата (ЗА). Съгласно чл. 36, ал. 1 от ЗА адвокатът има право на

възнаграждение за своя труд. В ал. 2 е посочено, че размерът на възнаграждението се определя в договор между адвоката и клиента и не може да бъде по-нисък от предвидения в наредба на Висшия адвокатски съвет размер за съответния вид работа.

Адвокатът може да оказва безплатно адвокатска помощ и съдействие на лица, които имат право на издръжка, материално затруднени лица, роднини, близки или на друг юрист (чл. 38, ал. 1от ЗА). В тези случаи, ако в съответното производство насрещната страна е осъдена за разноски, адвокатът има право на адвокатско възнаграждение. Съдът определя възнаграждението в размер, не по-нисък от предвидения в наредбата по чл. 36, ал. 2 и осъжда другата страна да го заплати.

От изложеното дотук може да се обоснове следното:

Особеният представител може да бъде адвокат и тогава той има право да получи възнаграждение. В този случай, тъй като адвокатите са лица, упражняващи свободна професия (чл. 1, ал. 5, т. 1 от НООСЛБГРЧ), не са дължими осигурителни вноски от съда при изплащане на възнаграждението (чл. 11 от НООСЛБГРЧ). Този доход следва да бъде деклариран от лицето с годишната данъчна декларация по чл. 50 от ЗДДФЛ и да бъде взет предвид при определяне на окончателния размер на месечния осигурителен доход съгласно чл. 6, ал. 8 от КСО.

Ако лицето, което съдът е назначил за особен представител не е адвокат, същото съгласно упоменатите по-горе разпоредби от ГПК, следва да бъде обезщетено само с размера на направените разноски, без да му се определя възнаграждение.

2. Данъчно третиране:

Задълженията на предприятия, платци на доходи текущо през годината се съдържат в глава осма на Закона за данъците върху доходите на физически лица /ЗДДФЛ/, като са посочени доходите при изплащане на които се удържа данък. Освен за доходи от трудови правоотношения /чл.42 от с.з./ данък се удържа и при изплащане на доходи от дейност по извън трудови правоотношения или доходи на лица, упражняващи свободна професия.

От изложеното в писмото става ясно, че лицата на които изплащате **възнаграждения и разноски за явяването в съда – свидетели и особени представители** не се намират в трудови или извън трудови правоотношения с Вас. Видно от определението в т.29, §1 на ДР на ЗДДФЛ, същите не могат да бъдат причислени и към групата на упражняващите свободна професия. Изключение от това правило са случаите, в които **особените представители са адвокати** /предвид на някои от хипотезите, съдържащи се в чл.29 от ГПК/, които съгласно определението в т.29,§1 на ДР на ЗДДФЛ са лица, упражняващи свободна професия.

Следователно при изплащане на цитираните възнаграждения и удържане на дължимия данък са възможни два подхода:

Когато се изплащат суми на адвокати задължението е на основание чл. 43, ал. 2, т. 1 от ЗДДФЛ да се удържа данък в размер на 10 на сто. Съгласно чл. 45 ал. 4 от ЗДДФЛ платеща на доходи по чл. 29, т. 2 от същия на физически лица / в т.ч. и адвокатите, като лица, упражняващи свободна професия / издава за изплатените доходи и удържания данък по реда на чл. 43 сметка за изплатени суми и служебна бележка по образци, които предоставя на лицето, придобило дохода. Удържаният данък се внася до 10-то число на месеца, следващ месеца, през който данъкът е удържан /чл. 65, ал. 10 от ЗДДФЛ/. Съгласно чл. 68, ал.1 от същия закон данъкът се внася в републиканския бюджет по сметка на ТД на ИАП по постоянния адрес на физическото лице, получател на дохода.

Във всички останали случаи, когато възнагражденията се получават от лица, които не са адвокати, изхождайки от характера на получаваните суми, същите могат да се определят съгласно чл. 35 т. 6 от ЗДДФЛ като доход от други източници, които не са изрично посочени от законодателя, по които са облагаеми с данък, съгласно чл. 12, ал.1 от с.з. във връзка с чл. 10, ал.1, т. 6. На основание чл. 50, ал.1 от ЗДДФЛ физическите лица, получатели на тези възнаграждения следва да ги декларират в годишна данъчна декларация и да си изчислят данъка върху общата годишна данъчна основа.

ИЗПЪЛНИТЕЛЕН ДИРЕКТОР НА ИАП:
/МАРИЯ МУРГИНА/